

OKBV-studiereis New York 10-16 april 2016

Het Overleg Kunstbibliotheken Vlaanderen (OKBV) deed van 11 t.e.m. 15 april 2016 inspiratie op in New York. Tijdens deze studiereis werd in New Yorkse kunst- en museumbibliotheken nagegaan hoe zij tegen de veranderingen in hun specifieke sector aankijken, met extra aandacht voor de toenemende digitalisering binnen de bibliotheekwereld. De bijzonderheden van de eerste bibliotheken op het programma in een notendop (gepropt).

MOMA LIBRARY

The Museum Of Modern Art Library werd in 1930 opgericht, een jaar na het museum zelf. De bibliotheek bezit 300.000 boeken en veilingcatalogi. In de tijdschriftencollectie zijn tussen de 1000 verschillende titels, enkele bijzondere namen te vinden. Deze collectie wordt aangevuld met 40.000 efemere stukken. Meer dan 70.000 kunstenaars zijn vertegenwoordigd in deze belangrijke collectie.

The Museum of Modern Art wil een museum voor de moderne en hedendaagse kunsten zijn, zonder te focussen op een specifiek medium. Er staan bijgevolg geen tussenschotten tussen de verschillende curatoriale teams, waartoe ook de bibliotheek en het archief worden gerekend. The Museum of Modern Art Library documenteert op zijn beurt de kunsten vanaf 1880. Net als in Vlaanderen staat of valt de museumbibliotheek met haar directie. In New York is het niet anders. De MoMa-directie begrijpt gelukkig de waarde van de bibliotheek: MoMa

MoMa.

kan geen onderzoeksinstituut zijn zonder zijn bibliotheek of archief.

De leeszaal biedt plaats aan 40 bezoekers. Dit zijn voornamelijk curatoren, studenten en medewerkers van veilinghuizen. Omdat onderzoek voor de MoMa-bibliotheek belangrijk is, is JSTOR dat ook. Gezien hun uitzonderlijke titels, voegt het MoMa ook heel wat materiaal toe aan JSTOR. Er wordt dus

ingezet op digitalisering om toch zoveel mogelijk van hun zeldzame materiaal beschikbaar te kunnen maken. De leeszaal wordt buiten de openingsuren ook gebruikt voor speciale activiteiten, boekvoorstellingen, debatten, en is misschien daarom ook minder intimiderend dan andere museale ruimtes. Ook kunstenaars vinden hun weg naar de MoMa Library en bibliothecaris om hen te laten kennismaken met hun nieuwste werk.

Samen met The Frick Collection en The Brooklyn Museum of Art richtte het MoMa in 2006 het York Art Resources Consortium (NYARC) op. Resultaat daarvan is ARCADE, een gezamenlijke 'klassieke' online catalogus, met 800.000 records.

De MoMa-bibliotheek draait op privégeden. Veel tijd gaat dus naar fondsenwerving. Vijftien jaar geleden startte de bibliotheek met een eigen vriendenwerking. Vandaag bestaat die groep uit vijftien vrienden — verspreid over heel de wereld — die elk jaar 2500 dollar lidgeld betalen. Het lidgeld is uitsluitend bedoeld voor de bibliotheek en dient onder andere om projectmedewerkers te ondersteunen. Exclusief voor de vriendenwerking wordt er om de twee jaar een uniek kunstenaarsboek gepubliceerd. Hierdoor heeft de bibliotheek zelf dus ook rechtstreeks contact met kunstenaars. De artists' books van het MoMa zijn gerenommeerd en zijn ook voor kunstenaars een buitencans.

THE METROPOLITAN THOMAS J. WATSON LIBRARY

De centrale onderzoeksbibliotheek The metropolitan Thomas J. Watson Library is een van de meest toonaangevende kunstbibliotheken van de wereld. Dit jaar wordt het aantal van 1.000.000 boeken in de collectie gevierd. Samen met 11.000 titels van tijdschriften overspant ze een tijdsperiode van de prehistorie tot nu. Van bij de start van het museum in 1880 werd het belang van een bibliotheek ondersteund. Thomas J. Watson, oprichter van IBM, heeft in de jaren vijftig nieuwe gebouwen voor de bibliotheek gefinancierd. De bibliotheek is een privé-rechterlijke instelling waarvan de werkingskosten per jaar ongeveer 3 miljoen dollar bedragen waarvan nog geen 5 procent gedragen wordt door de overheid (Stad New York en federale overheid). Elk jaar wordt door de 'Friends of the Library', een 40-tal leden, 5000 dollar per persoon geschonken.

De bibliotheek, als onderzoekscentrum voor alle afdelingen van het museum, staat in de eerste plaats ten dienste van het museum personeel. Na registratie op de Watsonline, kunnen buitenstaanders online een afspraak vastleggen en titels aanvragen. De collectie staat in een gesloten kast opstelling waaronder 260.000 items in depot off-site. Er zijn 45 personeelsleden en ongeveer 50 vrijwilligers. Aangezien de collectievorming bestaat uit uitgaven wereldwijd worden vele vrijwilligers ingeschakeld bij vertalingen. Verleden jaar werden 23.000 volumes ingevoerd waarvan 18.000 aangekocht en 5000 geschonken.

De bibliotheek biedt ook online informatiebronnen aan zoals: de Metropolitan Museum of Art Publications, het museum- en tentoonstellingsarchief; de Onassis Library, een gespecialiseerd onderzoekscentrum in Griekse en Romeinse kunst; de Cloisters Archives Collection voor de middeleeuwen; de Rare Books in The Metropolitan Museum of Art Libraries voor de precieuzen en zeldzame boeken, ... 15.000 titels zijn gedigitaliseerd en 3500 catalogi zijn ontsloten.

The metropolitan Thomas J. Watson Library.

GUGGENHEIM LIBRARY

Het Solomon R. Guggenheim Museum is een museum voor moderne en hedendaagse kunst, dat vooral gekend is omwille van het iconische gebouw van Frank Lloyd Wright. Het is een private not-for-profit organisatie, die echter in tegenstelling tot heel wat andere musea geen groot endowment heeft en afhankelijk is van gedeeltelijke financiering door de stad New York. Bibliotheek en archief vormen

schrijven alle medewerkers mee aan een blog (<https://www.guggenheim.org/blogs/category/findings>). De aangroei van de bibliotheekcollectie is beperkt tot een duizendtal aanwinsten per jaar. Zoals wel meer het geval is in kleinere bibliotheken worden publicaties vaak aangekocht in functie van komende tentoonstellingen. Er komen ook veel schenkingen binnen van voornamelijk de Guggenheim-curatoren zelf. Giften maken

“ER KOMEN OOK VEEL SCHENKINGEN BINNEN VAN VOORNAMELIJK DE GUGGENHEIM-CURATOREN ZELF. GIFTEN MAKEN ZELFS MEER DAN DE HELFT VAN DE AANWINSTEN UIT.

er samen één kleinschalige dienst met drie vaste medewerkers. Na het bezoek aan de giganten MoMa en MET was dit voor de meesten onder ons een meer herkenbare situatie.

Bibliotheek en archief behoren tot de afdeling Collecties. Ze werken momenteel in een administratief gebouw, bij het grootste deel van de museumstaf. Enkel de educatieve dienst heeft haar standplaats in het museum zelf. Ze zijn echter in volle voorbereiding op een verhuis naar een nieuw gebouw dicht bij het museum.

Bij gebrek aan leeszaal is de bibliotheek gesloten voor het publiek. Daarom heeft men gekozen om de online aanwezigheid te vergroten, ter promotie van de collectie. Zo

zelfs meer dan de helft van de aanwinsten uit.

Binnenkort krijgen bibliotheek en archief in het museumgebouw een kleine publieksruimte in gebruik. Tot nu toe werd de ruimte beheerd door de afdeling educatie en stonden er, onder toezicht van vrijwilligers, een aantal oude tentoonstellingscatalogi opgesteld. In de toekomst zullen bezoekers er audio en video uit de archieven en gedigitaliseerde bibliotheekmaterialen kunnen beleven, en er zullen panelgesprekken en kleine voorstellingen plaatsvinden.

THE FRANCES MULHALL ACHILLES LIBRARY

Zowel het Whitney museum als de bibliotheek zijn gevestigd in het hippe Meatpacking District — het museum in een

nieuw gebouw, het grootste deel van de bibliotheek, archief en speciale collectie in een van de historische gebouwen van de vleesverwerkende industrie.

Binnen worden we hartelijk ontvangen door Ivy Blackman en haar sympathieke collega Monica. Het valt me op dat Ivy zichzelf omschrijft als een solo-bibliothecaris. Blijkbaar een gevoel dat lang blijft hangen ... ook al heeft ze ondertussen hulp gekregen.

De collectie bestaat uit 70.000 items — boeken, tijdschriften, posters, pamfletten, folders, correspondentie met kunstenaars ... en kreeg de naam The Frances Mulhall Achilles Library. Basis van de collectie wordt gevormd door een schenking van de stichteres Gertrude Vanderbilt Whitney en haar vrouwelijke directeur Juliana Force. Zij schonken hun persoonlijke boekencollectie en vormden hiermee het begin van een gespecialiseerde collectie van 20e eeuwse en hedendaagse Amerikaanse kunst. Deze term wordt heel ruim gezien: elke kunstenaar die zich in de USA vestigde en er werkt, behoort tot de Amerikaanse kunst. Er is ook nog de 'Whitney Studio Club and Galleries Collection' — die boeken bevat van ongeveer 100 jaar oud.

Via de groene *High Line* — in regen en wind wandelen we naar de kleine, supermoderne bib in het Whitney

(compactus) op de open verdieping. Ook hier kunnen onderzoekers en curatoren terecht.

Tegenwoordig komen er zo'n drie onderzoekers per week naar de bibliotheek. Ivy schat dat dit vroeger slechts één onderzoeker per week was. Dit komt o.m. doordat de hele collectie sinds een zestal maanden samen gebracht is op één plaats. Ook de onderzoekers zijn blij met deze vooruitgang want nu vinden zij alles op één locatie. Blij met de huisvesting waar ze de hele collectie konden samenbrengen, iets minder blij met de gebouwen waar niets aan veranderd mag worden: de vorm van de gebouwen moet gehandhaafd blijven, de ramen zijn niet geïsoleerd...

Ivy legt uit dat de bibliotheek terug te vinden is via Whitney.org. De catalogus is tevens opzoekbaar in Worldcat. Ze zijn niet actief op sociale media — dat is iets wat nog ontwikkeld moet worden.

En tot slot: de hamvraag die ons telkens weer verstand doet staan: "over welk budget beschikken jullie?" Ivy legt uit dat ze slechts voor een 300 dollar per maand boeken koopt, meestal op vraag van curatoren. Het grootste deel van de collectie wordt gevormd door donatie al dan niet met hulp van het advancement department, "the fundraiser for the institution". De bibliotheek bezorgt

“ DE BIBLIOTHEEK GEEFT DUBBELE OF OVERBODIGE EXEMPLAREN UIT SCHENKINGEN AAN BOEKHANDEL STRAND. IN RUIL HIERVOOR KRIJGEN ZIJ EEN AANKOOPBUDGET.

hen de nodige informatie en deze afdeling schrijft dan de teksten uit om beurzen en financiële steun te krijgen.

Guggenheim.

Dit departement werkt trouwens voor het hele Whitney-instituut, niet alleen voor de bibliotheek. Privémensen contacteren hen ook regelmatig om delen van hun verzamelingen (boeken, folders, pamfletten, posters ...) te schenken. En dan is er nog het unieke systeem van 'trade': de bibliotheek geeft dubbele of overbodige exemplaren uit schenkingen aan boekhandel Strand. In ruil hiervoor krijgen zij een aankoopbudget.

FRICK LIBRARY

De Frick Library ademt, net zoals het museum, een zekere standing en plechtstatigheid uit. Zo ook haar bibliothecaris Stephen Bury, die zes jaar geleden via headhunting uit de British Library werd weggehaald en zich dit jaar definitief in Manhattan vestigde. Stephen ontvangt ons samen met een uitgebreide delegatie van zijn stafleden, verantwoordelijk voor conservering en preservatie, archief, catalogografie, publieksdiensten, fotografie en geschiedenis van de collectie. De bibliotheek beheert zowel de boeken-, foto- als de archiefcollecties. Zoals in de meeste andere kunstbibliotheken in New York besteedt de directeur veel van zijn tijd aan fondsenwerving, "wining and dining" is deel van de job. De bibliotheek wordt volledig privaat gefinancierd en het is de eerste bibliothecaris die we hoorden zeggen dat het collectiebudget meer dan voldoende is.

De bibliotheek ontstaat in 1920 op initiatief van Helen Frick als een eerbetoon en herinnering aan haar vader, de industrieel en verzamelaar Henry Clay Frick. In 1935 opent de bibliotheek haar deuren op de huidige locatie. Het is een voor die tijd zeer modern uitgerust gebouw: voorzien op 70 jaar aangroei van de collectie, geklimatiseerde ruimtes, boekenliften, en boekenschabben als steunpilaren voor de vloeren. De bibliotheekcollectie focust op publicaties en foto's over schilderijen, tekeningen, beeldhouwwerk en prenten van de 4e eeuw tot midden 20e eeuw en groeit jaarlijks aan met 6000 titels. De Frick Library bezit een indrukwekkende collectie veilingcatalogi, goed voor 90.000 exemplaren. De bibliotheek specialiseert zich in herkomst- en collectiegeschiedenis en haar bijzondere collecties en archiefverzamelingen worden met het oog daarop verder aangevuld.

Helen Frick zet van bij de start stevig in op het verzamelen van foto's. Daarvoor reist zij met haar team de hele wereld rond maar Helen zendt ook fotografen op expeditie om zelf, bij private verzamelaars en publieke instellingen, kunstwerken en gebouwen uit de "westerse kunsttraditie" te fotografen en te documenteren. Vandaag behoort deze collectie tot de belangrijkste fotoverzamelingen ter wereld. De fotocollectie wordt tijdens

de Tweede Wereldoorlog ingezet om locaties en kunstwerken te identificeren die moeten gespaard blijven van vernieling. Maar ook vandaag speelt de collectie regelmatig een belangrijke rol bij restitutie- en restauratiedossiers. Uit de archiefcollectie blijkt dat Helen Frick twee keer ons land bezocht. Het fotoarchief telt 1,1 miljoen items en de foto's worden nog steeds, zoals de traditie het wil, opgeborgen in dezelfde groene dozen als in de jaren dertig. Ongeveer 22 procent van de collectie is gedigitaliseerd, dit wordt projectmatig aangepakt en per kunstschool.

In 2007 ontstaat het Centrum voor Collectiegeschiedenis met als doel het onderzoek naar private en publieke collecties over kunst en toegepaste kunsten te voeren en te stimuleren. De Frick Library mag dan wel een zekere eerbiedwaardigheid uitstralen maar oubollig is ze in geen geval. Haar team is zeer actief op sociale media en de hoofdbibliothecaris schrijft zijn eigen blog. Gebruikers worden regelmatig bevraagd over hun tevredenheid. Een mooi initiatief is het zogenaamde 'Digital Art History Lab', een programma om kunsthistorici vertrouwd te maken met digitale zoekinstrumenten en methodologie. Maar het is ook uitdrukkelijk de bedoeling om samenwerking te stimuleren met IT-specialisten en onderzoekers in de hoop zo nieuwe applicaties te realiseren die voor iedereen vrij beschikbaar zijn. De Frick Library werkt structureel samen met twee andere grote museumbibliotheken in New York: MoMa en Brooklyn Museum. Zij realiseerden niet enkel een gedeelde catalogus en discovery service, maar werken ook intensief samen rond digitalisering en digitale collecties en hebben impliciete afspraken rond collectiebeleid.

Julie Hendrickx, Veerle Vehasselt, Ingrid Depourcq, Hilde Nelissen en An Renard